

***Melanagromyza verbasci* Spencer, 1957 kasvatettu Suomessa ukontulikukan varsista [*Melanagromyza verbasci* reared in Finland from stems of *Verbascum thapsus*] (Diptera: Agromyzidae)**

Veli Vikberg

Vikberg, V. 2025: *Melanagromyza verbasci* Spencer, 1957 kasvatettu Suomessa ukontulikukan varsista [*Melanagromyza verbasci* reared in Finland from stems of *Verbascum thapsus*] (Diptera: Agromyzidae). — Sahlbergia 31(2):2–3. Helsinki, Finland, ISSN 2342-7582.

Melanagromyza verbasci was reared in Janakkala in southern Finland from stems of *Verbascum thapsus* in 1996, 1997 and 2025 as a new species for Finland. *Chlorocyrtus longicauda* and *Syntomopus incurvus* (Pteromalidae) were reared as its parasitoids for the first time. The unknown male of *Chlorocyrtus longicauda* was reared for the first time. *Chlorocyrtus longicauda* has been reared earlier in Finland from *Melanagromyza angeliciphaga* in stems of *Angelica sylvestris* in Nurmijärvi, Hämeenlinna, Janakkala and Mikkeli.

Veli Vikberg, Liinalammintie 11 as. 6, FI-14200 Turenki, Finland. E-mail: veli.vikberg@pp.inet.fi

Kasvatukset

Aikaisemmat kasvatukset: Otin ukontulikukan varsia kasvatusta varten Janakkalasta keväällä 1996 (6759:3371) ja 1997 (6760:3370) ja kasvatoin näistä molemmista näytteistä yksilöitä lajeista *Melanagromyza verbasci* Spencer, 1957 (Agromyzidae) ja *Chlorocyrtus longicauda* (Thomson, 1878) (Pteromalidae). Esitin niistä tiedonannon SHS:n kuukausikokouksessa 19.9.1997, jota ei ole julkaistu.

Vuoden 2025 kasvatukset: Otin 7.3.2025 ukontulikukan talvehineita varsia Janakkalan Turengin Pyhämäestä (etrs-tm35Fin 67559:3714) ja panin ne isoon muovipussiin kasvatusta varten sisätilaan huoneenlämpöön. Maaliskuun 24. päivä näytteestä kuoriutui 1♂ 1♀ lajia *Syntomopus incurvus* Walker, 1833 (Pteromalidae). Huhtikuun 5. kuoriutui 1♂ 1♀ lajia *Melanagromyza verbasci*. Aikavälillä 6.-8.4. kuoriutui 2♂♂ 1♀ lajia *Chlorocyrtus longicauda*.

Otin 11. huhtikuuta uuden näytteen ukontulikukan varsia samasta paikasta kasvatusta varten. Huhtikuun 23.-24. päivä tästä näytteestä kuoriutui 1♂ 3♀♀ lajia *Syntomopus incurvus*. Heti perään 25.-27.4. kuoriutui 6♂♂ ja 29.4.4.-3.5. 7♀♀ lajia *Melanagromyza verbasci*, ja 5.5.-9.5.2025 5♂♂ ja 8.5.-15.5.2025 10♀♀ lajia *Chlorocyrtus longicauda*.

Pohdinta

Melanagromyza verbasci on kuvattu Saksasta (Spencer 1957), missä se on kasvatettu rohtotulikukasta (*Verbascum phlomis*). Se tunnetaan myös Espanjasta, Tsekistä ja Liettuasta (Spencer 1966, Papp & Černý 2015).

Lajin toukka jyräi pitkän käytävän tulikukkalajien varren siukseen. Ukontulikukka esiintyy laajalti Etelä-Suomessa ja myös Ruotsissa ja Norjassa, siitä tätä miinaajakärpää ei ole ennen kasvatettu. Kärpänen on uusi Suomelle eikä sitä ole todettu ennen Pohjois-Euroopasta (Spencer 1976).

Olen yrittänyt kasvattaa lajia myös tummatulikukasta Turenkista, mutta en ole onnistunut. *Syntomopus incurvus* ja *Chlorocyrtus longicauda* -hohtokiilukaislajeja ei ole ennen kasvatettu tästä kärpäsestä.

Kuva 1. *Chlorocyrtus longicauda*-naaras, joka on kasvatettu ukontulikukan varsista. Kuva päältä. Kuva: Pekka Malinen.

Fig. 1. Female *Chlorocyrtus longicauda* reared from stem of *Verbascum thapsus*. Dorsal view. Photo by Pekka Malinen.

Syntomopus incurvus-lajin määritin käyttämällä Graham (1969) julkaisua. Aikaisemmin sen naaraista on kasvatettu Turengissa *Melanagromyza aeneoventris*-kärpäsen puparioista suo-ohdakkeen varsista (Vikberg 1982).

Chlorocytus longicauda-lajia ei ole aikaisemmin julkaistu Suomesta. Kasvatin tosin tätä hohtokiilukaista karhunputken varren onteloista Hämeenlinnasta ja Janakkalasta *Melanagromyza angeliciphaga* Spencer, 1976 -miinaajakärpäsen puparioista ja esitin näistä kahdesta lajista tiedonannon SHS:n kuukausikouksessa 19.3.1993, mutta tiedonantoa ei ole julkaistu. Martti Koponen on kasvattanut myös tätä lajia toukokuussa 1993 karhunputken varsista Nurmijärveltä (6710:3377) 7♀♀ ja Mikkelistä (6830:3501) 4♀♀.

Chlorocytus longicauda naaras kuvattiin Keski-Ruotsista nimellä *Etroxys (Habrocytus) longicauda* (Thomson, 1878). Graham julkaisussa Graham & Claridge (1965) nimesi lajin lektotyypin ja kuvasi naaraan rakennetunmerkit. Väritystä ja ruumiin pituutta hän ei jostain syystä ilmoittanut. Samassa julkaisussa Claridge kasvatti lajin kahdesta eri *Melanagromyza*-lajista Englannista ja Walesista. Lajin koiras on ollut tuntematon.

Ukontulikukasta kasvatettujen naaraiden (Kuva 1; <http://id.luomus.fi/GP.115128>) ruumiin pituus on 3.8-5.0 mm ja koiraiden (Kuva 2; <http://id.luomus.fi/GP.115130>) 2.1-3.2 mm.

Kiitokset

Asko Vuorinen oli havainnut kärpästoukkien syöntiä Turengin ukontulikukkien varsissa ja kertoi havainnostaan minulle. Jere Kahanpää lähetti minulle pdf:n Unkarin *Melanagromyza*-lajeista ja varmisti lajimäärittäkseni tutkimalla neljä ukontulikukasta kasvatettua koirasta. Niiden sukupuolielimet lievästi poikkesivat Unkarin kirjan koiraiden elinten kuvista. Martti Koponen luovutti käyttööni tiedot *Chlorocytus longicauda*-kasvatuksistaan. Pekka Malinen otti valokuvat *Chlorocytus longicauda* lajin naaraasta ja koirasta.

Kirjallisuus

- Graham, M. W. R. de V. 1969: The Pteromalidae of North-Western Europe (Hymenoptera: Chalcidoidea), – Bulletin of the British Museum (Natural History) Entomology Supplement 16: 1-908.
- Graham, M. W. R. de V., & Claridge, M. F. 1965: Studies on the *Stenomali-na*-group of Pteromalidae (Hymenoptera: Chalcidoidea). – Transactions of the Royal Entomological Society of London 117(9): 263-311.
- Papp, L., Černý, M. 2015: Agromyzidae (Diptera) of Hungary, Vol. I. Agromyzinae. Pars Ltd., Nagykovácsi, 1-416.
- Spencer, K. A. 1957. Notes on the British species of *Melanagromyza* Hendel (Diptera: Agromyzidae), with the description of four new species, and also of three new species from Germany. – Proc. R. Ent. Soc. Lond. (B), 26:179-188.
- Spencer, K. A. 1966: A revision of European species of the genera *Melanagromyza* Hendel and *Hexomyza* Enderlein, with a supplement on the genus *Ophiomyia* Braschnikov (Diptera: Agromyzidae). – Beiträge zur Entomologie 16: 3-60.
- Spencer, K. A. 1976: The Agromyzidae (Diptera) of Fennoscandia and Denmark. – Fauna Entomologica Scandinavica 5 (1): 1-304.
- Vikberg, V. 1982: Additions to the chalcid fauna of Finland (Hymenoptera, Chalcidoidea). – Notulae Entomologicae 62: 129-142.

Kuva 2. *Chlorocytus longicauda* -koiras, joka on kasvatettu ukontulikukan varsista. Kuva päältä. Kuva Pekka Malinen.

Fig. 2. Male *Chlorocytus longicauda* reared from stem of *Verbascum thapsus*. Dorsal view. Photo by Pekka Malinen.